

De vrouw achter het gordijn

Utrecht, 1636-1637

Ze hoort geroezemoes, voetstappen. Even kijkt Anna Maria van Schurman langs het dikke gordijn de zaal in. Ze ziet jongens en mannen, goed gekleed, die in groepjes met elkaar praten. Als het stil wordt in de zaal, sluit ze het gordijn. Voetius komt binnen en begint zijn college theologie.

Dat ze hier zit heeft ze aan hem te danken. De bekende predikant, haar buurman, had haar gevraagd een lofdicht op de nieuwe universiteit van Utrecht te schrijven. Ze was al lang een bekende dichter en latiniste, haar faam reikte over de landsgrenzen. In haar ode schreef ze, dat maar één ding haar hinderde: vrouwen kregen geen toegang tot de universiteit en daarmee tot kennis. Kennis die hielp om de grootsheid van God en zijn schepping te zien. Nu mag ze als enige vrouw colleges volgen, in deze nis achter een gordijn, gescheiden van de mannen, zoals in de kerk ook mannen en vrouwen gescheiden zitten.

Als Voetius klaar is met zijn les, hoort ze hoe sommige studenten de zaal verlaten, het geschuifel van voeten, een groet. Zelf blijft ze zitten, en trekt de dikke omslagdoek nog wat dichterbij om zich heen, wachtend op het debat dat zo begint. Soms gaat het er fel aan toe, vorige week eindigde het in een vechtpartij. Er zitten heethoofden tussen. Die trouwens vaak fouten maken in hun Latijn.

Zelf heeft ze van haar vader Latijn geleerd. Ze hoort nog hoe hij haar broers de werkwoordsvormen liet opdreunen: *laudó, laudás, laudát, laudámus, laudátis, laudánt*. De jongens hadden niet altijd zin in de lessen, maar zij luisterde van een afstandje mee en verbeterde hun antwoorden. Uiteindelijk mocht ze ook meedoen. Haar vader herkende haar talenten en interesse in talen, literatuur, wetenschap. Al mocht ze van hem niet alles lezen zoals haar broers: sommige boeken vond hij ongepast voor meisjes.

Daarna las ze alles wat ze te pakken kon krijgen, leerde veertien talen, verdiepte zich in geneeskunde, astronomie, plantkunde, filosofie, theologie. Ze zocht contact met de grote geleerden van Europa. Mannen vaak, zoals Huygens en Descartes, maar ook een aantal vrouwen die zich verdiepen in wetenschap, zoals Marie le Jars de Gournay, Dorothy Moore en Elisabeth van de Palts. Met hen correspondeert ze, wisselt ze kennis en boeken uit.

Ze noemen haar wel eens “De Utrechtse Minerva”, een eretitel. Al zijn er ook genoeg mannen die haar een blauwkous vinden en die niet nalaten haar dat te laten merken. Mannen die vinden dat vrouwen geen volwaardige mensen zijn en daarmee niet serieus te nemen. Of die vinden dat een vrouw vooral deugdzaam moet zijn en huiselijk, zoals Voetius. Toch ziet juist deze streng calvinistische Voetius haar talent voor wetenschap. Bij hem had ze zich onder andere verdiept in het Grieks van het Nieuwe Testament en in de theologie. Daarom maakte hij voor haar een uitzondering. Dus zit ze hier in haar eentje, achter een gordijn, in een nis waar het langzaam bedompt wordt.

Twee jaar later schrijft Anna Maria van Schurman haar “Verhandeling over de aanleg van vrouwen voor wetenschap”. In het Latijn, om een zo groot mogelijk geleerd publiek in Europa te bereiken.

Naschrift: Na Anna Maria van Schurman zou het nog meer dan twee eeuwen duren voordat weer een vrouw studeerde aan een Nederlandse universiteit: Aletta Jacobs betrad in 1871 de Rijksuniversiteit Groningen en studeerde af in 1878. In 1879 promoveerde zij aan dezelfde universiteit.